

ACC. N:R M. 16302 : 1-45

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Skåne Upptecknare: Enoch Johnson, Killeberg
Härad: Ö. Göinge Berättare: " " "
Socken: Loshult Berättarens yrke: lantbrukare
Uppteckningsår: 1965 Född år 1890 i Loshult

Bildling. s. 1-45.

LUF 127

Skriv endast på denna sida.

Biodling.L. U. F. 127.

I denna socken (Lokhult) har antalet biavlare minskat och hört sedan slutet av 1800-talet.

Den största orsaken till minskningen av antalet biavlare torde säkerligen vara, att huvuddraget för hira i denna ort har utgjorts av jungfrun, vilken har minskat i mängd under hela 1900-talets tid, dessutom har intresset bland befolkningen för biskätsel avtagit i takt med den minskade honungsrikdomen.

I slutet av 1800-talet fanns det biskupar vid de allra flesta stugorna i denna ort, hos såväl bönder, torpare och andra yrkesmän.

På senare tid har en påvisbar förskjutning av yrkesgruppering ägt rum, de flesta bönderna har upphört med biodling och i stället har de övergått till tjänstemän och egna företagare, samt på

25/10 -65.

sista tiden i något enstaka fall till yrkesbi-
odlare, vilka innehå hundratals bisamhällen och
flytta desamma till orter med bättre bennardrad
om våren, samt därefter tillbaka på hösten till
Gungdraget.

På 1800-talet, när bisamhällen fanns vid de flö-
ta koningshusen, hade man i regel endast två el-
ler tre bikupor, men på något enstaka ställe kun-
de finnas tio till tjugo stycken.

I slutet på 1800-talet var det mycket vanligt i den-
na ort att man hade bi gemensamt och kallades
detta att ha "handlarsbi", i denna ort fanns på den-
na tid en person som hette Bengt Nilsson, han kalla-
des i dagligt tal; dek för "Bee-Bengt" och dek för
"Bikungen" och även för "hona-Bengt", han hade bi
hos minst trettio olika personer, och skulle de alla
arkatoni en lika mellen som "Bikung" och de
gårdar, vilka hade bina hemma hos sig.

Bina sköttes huvudsakligen av den person, som hade den hemma hos sig, men den andre ägeren brukade under våren och sommaren i regel varje vecka gå en runda och undersöka bikamkällorna, på hösten när honungen skattades var det alltid denne bikunef, som utförde denna syssla.

Detta samarbete med "häftenbruk" i biskötsel uppstod i denna ort för mycket lång tid tillbaka, och orsaken var den, att många som ej själva var kunniga i hantering med bi, ändå önskade att ha något samhälle, och överenskommo de då med en den biskötare att ha bi gemensamt, en annan orsak var den, att i likhet med "bikunnen" i denna ort, som hade sina bi hos personer på över en mils omkrets, så kunde dessa "bikubbar" utnyttja betydligt större område för honningsdraget.

3. Detta med gemensamt bi, vilket var mycket vanligt på 1800-talet, upphörde helt i denna ort i början på 1900-talet.

I denna ort har aldrig förekommit biadling på stor skala, att det utgjort huvudsaken för ägaren.

Att stockar, användes av ihåliga träd använts till bibastad förekom någon gång i slutet på 1800-talet i denna ort, men att man urvalade trädstammar och använde till bibastad har jag aldrig sett förekomma i denna ort, de ihåliga trädstammar, som användes till bibastad kallades för "bistock".

De tillverkades i regel av bjärgaren själv, och på trädslag gjorde man ingen skillnad, man tog det ihåliga trädet, som man tyckte bäst lämpade sig.

Storleken var ungefär 10 centimeter hög och ihålligheten i rund brukade vara omkring 10 liter.

De bistockar jag har sett stå alltid upprätt, och hade endast plats för ett samhälle.

Flughålet var anordnat längst ner genom en utskärning i stocken, och den stod på en botten gjord av en bred bräda med en utskuren flygbräda

s.k. flusterbräda. De skattades på så sätt, att man från den övre änden av stocken med en lång kniv skar loss huggningskalkarna från sidorna av stocken, man hade dubbla tak på birstocken, det understa bestod av lösa smala ribbar på vilka man klätat lite, smält var, och hade man samma avstånd på ribborna, som lina använde vid sina byggen, och på detta sätt kunde man skatta dessa birstockar lättare än man kunde i halmkuporna. Det övre taket, som lades löst ovanpå ribborna utgjorde skydd; och mot regn och sol på ett ej lina kunde komma ut den vägen.

Birstocken placerades antingen på en flat sten eller också på en för detta ändamål tillverkad bänk.

Birstocken kunde skyddas mot vind och regn väder genom att man av granbark gjorde en kåpa och satte över den samma.

5. Birstockar, gjorda av bräder har jag aldrig sett

eller hört omtalas, de ha säkerligen ej före-
kommit i denna ort.

Den rista kistocker, som jag såg användes var omkring
1920-talet och ägdes den av min fader John Andersson.

Halmkuper har sedan urminnes tider förekom-
mit i denna ort och vara till i på början av 1900-ta-
let de huvudsakliga bibonins arken.

Liggande halmkuper ha inte förekommit i denna ort.

Halmkuperna kallades i denna ort alltid för
"kikuper". De tillverkades i kye den av någon släkt-
kunnig person, och materialet var grov och som
slaktträskad råghalm, samt till bindning av
kuperna klurna mjuka grannötter. De tillverkades
på så sätt, att man band ringar av halmen, och
genom att dra halmen hårt packad genom en
i storlek passande järnring, som tidigt som man
band en halmen med den klurna grannöten, så
fick man den önskade hårdheten i kuper.

Man band först den nedersta ringen färdig, samt fortsatte därefter ring efter ring, och genom att man samtidigt, som man band den närmast övre nya ringen, så lät man bindroten också gå igenom den närmast undre ringen.

Kupan gjordes konformad på så sätt, att man minskade något på vidden för varje ring och så fortsatte man bindningen på detta sätt. Till kupan var omkring 40-50 centimeter hög, och var den i regel omkring 10 centimeter i diameter i toppen. Längst ner gjordes den omkring 40 centimeter i diameter, den rymde omkring 12-15 liter.

I toppen hade man ett cirka 5 centimeter stort hål i vilket man insatte en träpropp.

Man använde alltid karr av träpinnar inuti kupan för att kakbygget skulle ha lättare, att hålla sig helt, när man gjorde någon undersökning i kupan.

7. Transar för utvidning av binas byggeplatser vid starkt

konunges drag användes alltid till halmbägar, dessa gjordes antingen fyrkantiga av bräder eller också runda av hölm och placerades alltid under bägan med en bräda emellan bägan och kransen, och hade man i denna bräda gjort en del hål, så att kina kunde gå från bägan till kransen och tvärtom.

Flyghålet var utskuret i kanten längst ner på bägan, cirka 10 centimeter långt och 2 centim. högt, och var förhållandet likartat på kransarna inunder bägan.

Botten på bägan var gjord av en bräda, samt tillkuren rund liksom bågans underkant, flusterbrädan var utkuren av samma bräda som botten och gick utenför bägan omkring 15 centimeter och var den omkring 10 centimeter bred.

Till bottenbräda tog man vilket träslag som helst, huvudsaken var att man hade tillräckligt breda bräder för detta ändamål.

8. Till att täta bägan nere kring botten använde

men antingen mullbruk gjord av lera och sand, eller
ock av enbart färsk kafejädal, nästan Tjätning av ku-
pan invändigt gjordes aldrig, detta anberörjole ki-
na själva med s. k. "Klibbrar", vilket var hina själva
tillverkade av var, honung och kåda, som de hämta-
de från vissa trädslag, detta var var mycket segt.

Som skydd mot regn för halmkuporna använde man
antingen hemmagjorda halmhattar, omkring fem meter
hög, eller ock ett större stycke gränbark, vilket
man visade runt kupan.

Vägot särskilt skydd mot vinterkylan hade
man aldrig i denna ort, hade hina riktigt torrt i
sin bostad och tillräckligt med honung, så dog de
aldrig av kyla hur kallt det kunde vara, men foder-
ätningen blev större om det var mycket kallt, när
hina själva producerar värm av sin honung.

9. Dessa halmkupor placerades alltid på en s. k.
"libänk", vilken stod på marken och hade cirka 60

centimeter höga bar.

Under 1800-talet använde man nästan uteslutande halmkupor i denna ort, och de voro mycket allmänna till omkring 1930-talet, då man i stort sett hade övergått till träkupor med ramar, men riktigt upphört ha inte halmkuporna ännu, det finns någon enstaka kvar i bygden, fastän de äro mycket sällsynta.

De som i det längsta bibehållit halmkuporna äro sådana personer, som av gammal vana haft något enstaka bisamhälle, ej så mycket för hemmets skull, utan mest för någon sorts sällskaps skull.

Om fångstkupor för intagning av präsmar har halmkupor använts alla tider, och det förekommer ännu ganska allmänt, att de användas för detta ändamål.

I denna ort började man använda träkupor i slutet på 1870-talet, det var min fader lönutnämnde Johan Andersson, som var den förste i denna ort vilken använde träkus, och var detta i slutet av 1870-talet.

Idéen hade han fått från en bibak, utgiven av en skollärare i Gärabäck, vilken bok han hade läst.

Träkuporna kallades i denna ort alltid för "bikus".

I denna ort tillverkades träkuporna av någon bysnickare.

De träkupper, som förekommo på 1800-talet voro ganska enkla, de voro byggda med alla fyra väggarna fasta, och voro dessa väggar dubbla med cirka 10 centimeters avstånd från varandra, och fylldes detta tomrum med agnar eller något annat poröst pämebevarande material. Råttnen var alltid lös på dessa kupper, och var en flusterbräda fastspikad på deras botten av densamma. Taken på dessa kupper voro också alltid lösa och antogs när man skulle göra undersökning i kupperna.

I början på 1900-talet började man ändra på konstruktionen av bikusen, och efterhand ha många olika typer av bikus kommit fram. Den typ vilken huvudsakligen använts i denna ort på 1900-talet

har fasta ben, som stå på marken, en dubbel fast botten ungefär 30 centimeter från marken, kupan har tre fasta sidor, medan den bakre sidan är lös och uteslages när man arbetar i bikupan, väggarna äro dubbla så högt upp som romarna på, samt högre upp äro de endast enkla, och användes detta övre utrymme för pårättning af skatthäder under sommaren.

Taket är fästsett vid kupans framända med gärd-järn, varför man ej behöover lyfta bort det samma.

Dessutom har under senare delen av 1900-talet hos yrkesbi odlare framkommit flera olika typer av "bikus", beroende på olika åsikter om de bästa bibestånderna. Dessa yrkesbi odlare flytta sina bikupor till en ort för, sommardrag och till en annan ort för ljungdraget på hösten, deras bikus ha ej några fasta ben, samt ha platta tak.

De transporteras från en ort till en annan med lastbil och måste därför ta så lite utrymme som

möjligt i anspråk på fardonet.

Under 1800-talet voro alltid bikuporna placerade utmed den södra väggen eller gaveln av boningshuset, man ville på den tiden alltid ha bikupans flusteröppning mot söder, så att bina skulle få solen, när de kom ut ur kupan, man trodde allmänt, att detta skulle främja deras arbetsiver, en åsikt som man fram på 1900-talet började gå ifrån. Omkring 1920-talet började man allmänt i denna ort, att placera bikuporna på en lugn plats på lite avstånd från boningshuset, med kupornas flusteröppningar åt olika håll. Platsen där bikuporna stodo uppställda har alltid kallats för "bigården".

Det var ej brukligt att flytta bikuporna från en plats till en annan plats, det förekom aldrig förr.

Bigården var i regel inhägnad, var ett område var belägen utmed husväggen, eller om den var belägen ett stycke ifrån husen.

Orsaken till att man inhögade björden var den, att man ville förhindra att några djur skulle kunna störa bina på något sätt, inrycket om vintertid var man mycket mån om detta.

Innan man på 1900-talet bärjat tillverka träkuper med fasta ben stodo alltid bikuparna uppställda på en bänk, som kallades för "bikänken", oberoende om man hade holmkupor eller träkuper.

Till att skydda bina ^{mot myror} så har man alltid brukat ställa bikänkens ben i något kärl med vatten, ett bruk som förekommer ännu, men däremot har jag aldrig hört talas om något skydd mot råttor.

På 1800-talet var det i regel någon äldre person, som skötte bina, en person som varit intresserad av bi under hela sitt liv, men fram på 1900-talet, då björdenas antal minskades avsevärt blev det i regel yngre personer, vilka varit intresserade av bi som blavo den nyare tidens birkötare, dessa hade större

antal pipor i sina bigårdar och skötta de-
samma på rationellare sätt.

Till att skydda sig mot sina omvända man rök
och släja, på 1800-talet använde man alltid hemma-
gjorda släja, man sydde tyg på en gammal hatt
och klippte ett hål på detta tygstycke framför an-
siktet, samt fastsydde ett finmaskigt nät i detta
hål, när det fram på 1900-talet kom bisläja i handeln
så övergick man till att använda dessa.

Som rök använde man alltid förr tobaksrök, men
i början på 1900-talet begynte man använda rök-
piper, vilka producerade torr rök.

Piporna ha alltid brukat rengöras om våren när
bisa ha varit ute någon vecka, det var huvud-
sakligen battnarna man brukade rensa, man lyf-
tes ^{piporna} från battnarna och placerade dessa på bibänken
bredvid battnarna medan man gjorde battnarna rena,
någon rensning inme i piporna brukade inte före-

komma, när kina sjäva klara av den rengöringen,
någon bestämd dag för rengöring har ej förekommit.

Kina ha alltid foderat under vissa perioder,
först på våren, när man genom undersökning av
kikarna konstaterat att något samhälle haft my-
cket lite honung, likaså har man foderat nya svärmar
på sommaren om vädret och honungsdraget varit då-
ligt, och slutligen har man foderat på hösten om man
ansett att samhället haft för lite honung för
att kunna klara vinterbehovet.

Efter vad jag hört äldre personer om tala, så
foderades kina förr alltid med honung, det var
omkring 1880-talet, som man i denna ort började
använda socker till foder åt kina. Jag har också min-
nanden äldre personer om tala, att det var mycket
dåligt honungsdrag, något år i mitten av 1800-talet,
så man måste "svälla" ifjäl minst två tredjedelar av
16. lisamhällerna för att få så mycket honung, så man

kunde infodra de återstående kisanhällena med beru-
ning för vinterbeholdet, man hade på den tiden
ej hört ontalas, att kina kunde leva på socker.

När man i slutet på 1800-talet övergätt sockerfod-
ring, så började man att drifladda kina under vå-
ren och sommaren vid dåligt drag, något som ej
förekammit så länge man fodrade med beru-
ning.

I början på 1900-talet övergick man till att helt in-
fodra kina på hästen med socker, samt tog så gott
som all beru-
ning från den innerinfodringen be-
gynter.

Vid den tidpunkten hade "kipusen" med lösa ramar
blivit ganska allmänna i orten, och genom att slunga
ramarna kunde man skatta all beru-
ningen, men för
de kiplare, som fortsatte med halmkypor blev för-
hållandet annorlunda. de kunde endast skatta kins-
arna annars förstörde man kaklygget i kyporna.

När man fodrade kina i halmkypor, så hade man
fodret i en flaska, som man stök mer i toppkåset

på Rupan efter att först ha ombundit flaskans öpp-
ning med en lämplig trasa.

Vid fodering av bi i bikub ha många olika sätt
använt, när foderkallareer av glas kommo i bruk
i början på 1900-talet, så ha dessa huvudsakligen använt,
dessa ha placerats upp och används på en särskild
täckkräsa med ett hål i vilket man insatt en foderkallare.

I slutet på 1900-talet använde man en med trasa om-
bunden flaska även för bikuben, innan foderkallare-
na kommo i bruk. När man foderade med ho-
nung, så lade man in denna på Rupanns botten.

I denna art har man aldrig givit bina något
vatten, bina har alltid själva lätt hämta sitt vatten,
även om det varit torkperioder, så har bina klarat detta.

Om ett samhälle förlorat vissen, så har man
alltid sagt att det blivit "visafallet", om detta händer
på våren eller försommaren när det ej finns några
visor att tillgå, så hade man ingenting annat att göra

är sammankalla detta viselösa samhälle med ett intill-
stående samhälle, var det att baka med ramar,
så flyttade man över det viselösa samhällatopa-
mar till det andra samhället, men var det halm-
kupa, som blivit viselösa, så tog man kupa
med det viselösa samhället och vände den upp
och ner på bänkarna, samt lade ett papper över
det samma, sedan placerade man en annan kupa
som hade vise, över det viselösa samhället, lina
i den undre viselösa kupa åt sig igenom pap-
peret och kröpa upp i den övre kupa, som hade vise.

Blev ett samhälle viselöst under sommaren eller
härst, så brukade man i baka med ramar, ta
ett par angelramar från ett annat samhälle och
hänga in i den viselösa kupa, och drog då lina
själva upp en ny vise. Var det viselösa samhäl-
let en halmkupa, så skar man bort en kaka från
19. detta, sedan skar man ut en angelkaka från en

annan kupa och förte denna i den viselösa kupan.

Under senare tider har man om sommaren kunnat köpa visor från ligårdar, som haft dröttningsodling till syfte, och har man i en särskild bur placerat visen i det viselösa samhället, därans ända har varit tilltäppt med honung och var, och när kina ätit käl på bussen, så har visen brutit in till kina i det viselösa samhället.

När man hade enbart halmkupan, så fick man i regel flera svärmar från varje kupa och då blev det alltid andra och tredje svärmar, som man övervintrade, dessa byggde alltid kakor med enbart bicer, medan däremot förstesvärmen byggde drönerceller i mer än halva kupan, varför dessa svarsades på hösten jämte något äldre samhälle.

Samhället fick i regel ej bli mer än tre eller högst fyra år, när varbygget församsades för varje år.

20. På 1800-talet var det brukligt att smörja in halm-

Kypana med kornen i men man tog in skämen
i dessa, men att man gjort detta även med khusen
har jag aldrig hört ontas.

Vårt speciellt bruk för linasträsk har jag
ej hört ontas ha förekommit i denna ort.

Linasträsk var i huvudsak myror och möck.
Till att skydda lina mot myror brukade man ställa
kylkänkens ben i vattenhoar, och till skydd mot
möss brukade man fästa plåtkärl om benen på kylkän-
kerna.

Till skydd mot ravin brukade man lägga till flus-
teröppningen, så att denna blev mycket liten, man
brukade även stänka fotogen på flusterbrädan,
vilket ansågs skrämma linasträsk från att gå in i kypen.

Vid sjukdomar var det endast sjukröten, som
man gjorde något åt, då brukade man svavla ihjäl
lina och smälta ner vaxbygget, samt desinficera
kyporna med kokande vatten, halmkyporna jänk-

21. La man ner i en större kittel med kokande vatten

och likusen tvättade man med kokett vatten, många kemiska medel använde man inte på 1800-talet.

Sankället har alltid kallats för "vikynar".

gerketakarna ha alltid kallats för "bisen", drättningsen har likaså alltid kallats för "vissen" och drönsarna kallades på 1800-talet i denna ort för "drönsar", man ha på senare tid kallats för drönsare.

Värkina, samlade honung och pollen, så sade man, att de "drogo".

Binas bygge har alltid kallats för "bakor".

Man har alltid ansett, att kina arbetat bäst om det varit lugnt och varmt väder, samt vid drag av pollen om det varit pålsken, men vid drag av honung om det var lite molnigt och allra bäst när det kom lite kvalmigt daggregn.

När man väntade svärmar brukade man alltid sätta upp enebuskar utanför hagen några meter därifrån, svärmen samlade sig och skötte sig nästan alltid i dessa enebuskar och var den

myrke lättare att fånga i dessa, än om de sette sig i ett högt träd eller i en buske i Trädgården.

Att fånga in svärmen och placera den i en kupa kallades alltid för, att "stöcka" in bisvärmen.

Att en kikupa rustade sig till att svärma märktes på många olika sätt, bina brusede mer än vanligt i flusteröppningen och bina klungade sig utanpå kupan ovanför flustret, var det fråga om andra eller tredje svärmen, så kunde man lyssna sig till om dessa svärmar skulle komma. Ty någon dag innan andresvärmen flyger ut, så råjar de nykläckta ungväisarna att "tuta" i sina celler, vilket man kan höra utanför kupan om kvällarna, denna tutning av ungväisarna kallades alltid i denna ort för att kupan "kallade".

Något svärmen under svärmen har aldrig förekommit i denna ort om bina själva antagit något sätt i någon enstaka eller i någon annan buske.

men såg det ut, som om bina ville flyga sin väg, på brukade man förr i tiden springa under bisvärmen och föra oväsen genom att ha ett par grustlock i händerna och slå dessa tillbarmen, och hade man en bössa brukade man skjuta ett skott i bisvärmen, att detta oväsen kunde få svärmen att sätta sig har jag själv varit med om.

Man brukade också springa efter svärmar med vatten i en spann och en liten ruska i den andra handen och stänka vatten på svärmen, då brukade den alltid sätta sig.

Bisvärmen satte sig i regel av sig själv i närheten av ligården, men någon gång hände det, att svärmen ej ville gå in i fönstrekypen och det var då de försökte flyga sin väg, och då försökte man på ovannämnda sätt, att få dem till att sätta sig på nytt, vilket brukades för det mesta.

24. Svärmen fångades i regel i en torrkalkkupa

och på olika sätt berörde på var den hade sett
sig, satt den i en enerskå, så lade man en
kylbotten på masken, drog upp rusken och
placerade den på botten, därefter satte man
kupan över svärmen och lina gingo då alltid upp
i kupan. Hade svärmen satt sig på en gren,
så pågick man bort den och förför på samma
sätt med den. Någon gång satte sig svärmen
på ett ställe, som ej kunde sörgöras, då brukade
man placera fångstkupan överför svärmen och
genom att croa lina med lite tobaksrök eller en
våt boeste fick man dem att gå upp i kupan.

25. Ett fångst i svärmen kallades förr, att man "stäckade"
in dem samma. Jägarerätten till en svärm, som
flugit iväg och satt sig på annans ägar var
olika förr, emt nu på senare tider, på 1800-talet
var det i denna ort alltid brukligt, att ägaren av
svärmen och ägaren av marken där svärmen satt sig

bluss gummensamma ägare av densamma och de
delade verktygen lika sinsemellan, men på se-
nare tider har det blivit brukligt, att ägaren av
svärmen har ensamt tagit och behållit den varken
den har sett sig.

Att flytta en svärm från en kupa till en annan
tilljick på många olika sätt, när det gällde flytt-
ning från en kalnkupa till en annan kalnkupa så
vände man den kupa upp och ner som innehöll svär-
men, samt satte den tomma kupan över, och genom
att banka lite nöth på den undre kupan, så kö-
pte kina upp i den översta. Ett annat sätt var,
att man satte en s. k. "svärnbräda" framför flustret
på den tomma kupan, därefter tog man kupan, som
innehöll svärmen i händerna och skakade ner
svärmen på svärnbrädet, och kina gick då in
i den nya kupan. När man flyttade en svärm,
26. som man hade i en lida med romar, till ett likus

med romar, då lyfte man bara upp romarna ur lådan och hängde ner dem i bikhuset, kina putte alltid stilla på romarna och kommo pålunda med bikhuset, så hi kom putte på vägarna i lådan skadade man ner över på romarna i bikhuset innan man tänkte över svärmen.

I denna art, med myskorbet av ljung, skedde skattningen i slutet på 1800-talet aldrig förrän efter ljungdragets slut i början på september månad, men i början på 1900-talet, när man börjat använda bikhus med lösa romar, jätte skatthäddar överför yngelrummet, med spärre galler för viken emellan yngelrum och skatthädd, så övergick man till att skatta harengeon två gånger, första gången i juli månad efter sommardragets slut, samt efter ljungdragets slut i början av september månad. Tillvägagångssättet vid skattningen var häst olika i slutet på 1800-talet

enhet vad det var in på 1900-talet. I slutet på
1800-talet var det brukligt att röka ihjäl kina med
svorstravar varefter man tillvaratog honungen.
Man hade på den tiden så gott som uteslutande
halmkupor, och av dessa kupor som skulle över-
vintra tog man endast den honung, som fanns i
kransarna inunder kupan, de övriga samhällena
svorlades man ihjäl och tog all honungen.

I början på 1900-talet besökte man att skatta kupa-
kuporna på ett annat sätt, man "trummade" ut kina
ur de halmkupor, som man ej ville övervintra
och slog dessa ki på ett närliggande samhälle, på
samma sätt, som när man flyter en svärm från en kupa till
en annan kupa. Trumningen tillgick så, att man
vände kulan upp och ner och satte den i en bänk,
därefter fortsatte man en tom halmkupa över på
och genom att knacka på den undre kupan, så
kräpa kina upp i den övre tomma kupan och där-

efter skar man loss honungskukarna från kupa-
väggar. I bikusen var skattningen betydligt
lättare och enklare än i kalkkuparna, där gav
man bina lite rök och därmed släckade man bort
de ramar, som hade mycket honung, man skaka-
de av bina inne i kupan och med en borste gjor-
de man kakorna riktigt rena från bi.

Innan honungsstungenna kommo i bruk i
bärfjan på 1900-talet brukade man krama ur ho-
ningen från varvet, man kramade honungen
med händerna, samt silade sedan honungen
genom en lagom finmaskig sikt, någon honungs-
sil användes inte i denna ort förrän slungorna
kommo i bruk i bärfjan på 1900-talet, varit krama-
des i små ballar med händerna, dessa varballar
lade man i ett kärl med vatten, efter att först
ha omulst ränder dem. Detta vatten kallades
29. för "honungsvatten" och var mycket sött, och användes

delar vid ällygd och övar vid bekning av lingsnäs.

De nybyggda varkakarna, som hina byggde under fjungdraget vare snövita, och varlygget var ytterst tunt därför denna honung, som hina indrog under fjungdraget alltid förtärdes tillsammans med varet, och än i denna dag är dylik fjungkornung i nybyggda honungskäkar mycket efterfrågad i denna ort och betalas med högre pris än förslagen honung.

För honungslungarna kommo i bruk i början på 1900-talet, på övergången man efterhand att skilja honung från varet med dessa, och handkramningen av honung upphörde i orten omkring 1920-talet.

Den fjurta slungaren i denna ort inköptes omkring år 1910 av en folkskollärare, men det dröjde inte många år förrän andra biavlare i orten också inköpte sådana. Slungorna kallades i orten för "honungslungare".

På 1800-talet var det allmänt brukligt i denna ort, att använda honung som sötningsmedel till matlag-

ning och vid bakning, samt vid ölsjygg, men
mycket sällan till kaffe, det var i regel endast när
man drack "kannegök", en blandning av kaffe, korning
och brännvin. Honungen hade sin största an-
vändning förr i denna ort genom att bre den på bröd
i stället för smör, men också i mindre omfattning
som pålägg på smöret. Som läkemedel använ-
des korning mera på 1800-talet, än vad det gjorts
på de sist 50 åren, det var huvudsakligen vid s.k.
fjörkyningar och influensa, som man använde ko-
ring som medicin, man brukade baka mjölkvari
men tillsatte mycket korning, samt smör och brännvin
och ansågs detta vara ett bra botemedel.

Till utvärtes bruk har jag inte hört antagas, att
korning brukat användas som medicin.

Honungens användning som medicin har min-
skat betydligt under 1900-talet, men här finns ännu
31. en del äldre personer, som anse att korning är ett

mycket bra medel till det lär färdhinnespjälkningar.
Kronad honung brukade man förr förvara i sten-
kraskor, medans s. k. kakhonung förvarades i olika
sorters kärl av trä, och var man mycket nog med
att förvara den i ett torrt och luktfritt rum.

Olika kvaliteter har det alltid funnits på honungen,
i denna ort var det ljunghonungen, som ansågs ha
den bästa kvaliteten, men på andra håll har sommar-
honungen haft bäst anseende, men ljunghonung i
nybyggda verkstäder, och oslungad eller kronad, har
i denna ort förr såväl som nu ansetts för den högsta
kvaliteten av honung.

Prisbestämningen av ett samhälle var förhört oli-
ka år från år, på 1800-talet när man uteslutande hade
holmkyper med kronor inunder kyporna, så kunde
man under ett medelgott år få cirka 7-8 kg. på
ett samhälle, men var det ett särskilt bra år, så
kunde man få upp till det dubbla, och vid dåliga

här kunde ecksträngerna stanna vid 3-4 kg, och mågot enstaka år var det så dåligt här, så att honungsskördens helt uteblev.

När man innå 1900-talet hade övergått till Trähus med rätligt bygge i ramar, och skottläder ovanför spjälrummet med spjälgaller mellan spjälrum och skottläda, så ökade honungsskördens betydligt, och under bra här har man i Trähusen kunnat skäda 30-40 kg. på varje.

Det var mycket vanligt äran på 1800-talet, att man pålde honung. Det var i huvudsak skrämad "kranshonung" man sålde i kekar, s. k. "virkeshonung", den var mycket eftertraktad i denna ort, men det förekom äran, att de hiodlare, som hade många bikupor också pålde kranad honung. Priset på honungen var i denna ort i slutet på 1800-talet 40 öre pr. skålpund, vilket blir ungefär 95 öre pr. kilo. När man i början på 1900-tallet begynte sälja slungad honung, så var priset på denna 1 krona och 5 öre pr. kilo, men under första världskriget,

gick priset oarbrutet upp, och under året 1918 kunde man få 15 kronor pr. kilo för all honing man hade att sälja. Detta gjorde att "bieubbarna" intökade sina bievärdar betydligt, och många personer, som förut ej haft bin, inköpte samhällen, jämta slungor och andra redskap. Men detta höga honingspris sjönk snart, och på 1920-talet var priset nere i 2-kronor pr. kilo, detta gjorde att antalet biesamhällen minskade lika fort, som de hade ökat under de närmast föregående åren, och de allra flesta småbievärdarna förrummo helt efter hand.

På 1800-talet smälte och renades biavlarna själva sitt var utan några maskinella anordningar, och mängden pr. samhälle blev i genomsnitt ej mer än 3-4 hekto.

Vaxet renades alltid av biavlarna själva på enkla sätt, man hällde vatten i en stor kafforörelse, och eldade under densamma, när vattnet kom i kokning

34. stoppade man ner gamla vaxkaker och allt annat

vaxavfall i kitteln, vaxet smälta i vattnet. och
därefter öste man med en skopa upp denna smälta
ning i en liten lagom tät påse, vilken hölls öfver en
brändvidständer som kittel, vaxet och vattnet som
is som påsen och mer i den tomma kitteln, och
för att få ut så mycket som möjligt av vaxet, så
kramade och klänke man säcken med ett par cir-
ka 50 centimeter långa käppar, vilka vara somman-
bundna i den ena ändern, och med den andra handen
tog man om de lösa änderna på käpparna och kläm-
de om säckens innehåll mycket kraftigt samtidigt
som man höll säcken i den andra handen.

Vaxet flöt upp och lade sig i en kaka öfver på
vattnet, och när det hade svalnat kunde man
ta bort denna vaxkaka från vattnet. Vaxet var
i förhållande till penningvärdet mycket dyrt
på 1800-talet, varför man var mån om att nogt
vara taga det, priset på vax var på 1800-talet 2. kronor

pr. kilo, men i slutet på första världskriget 1917-1918
betalade uppkörare upp till 30 kronor pr. kilo för vax,
men efter krigets slut sjönk priset katastrofalt
och har de sista 30 åren ej kostat mer än 4 kronor pr. kilo.

Det nedåtgående vaxpriset på 1920-talet har
liksom det samtidigt nedåtgående konsumtionspriset
inverkat på biadlingar, så att de flesta biad-
lare upphörde med att ha bin.

Det utkunna vaxet har alltid försålts, det har
inte använts i orten, utom en mindre del för oxning
av ryttar vid pännad. Ett rent bivax använts
som läkemedel har jag aldrig hört ontalas, men
däremot fanns i beuperna en annan sorts vax, som
på 1800-talet användes som läkemedel, detta vax kalla-
des för "klibbvax" och producerades av bina för tätning
av springar i beuperna och till förminskning av fluster-
öppningar på hästen, samt till fasthållning av kak-
verket. Detta vax var mörkgrått till färgen, samt

mycket segt och klabbigt till nyansen, på 1800-talet använde man detta vax som salva på böldor och verktygs sår, varit dragut varit från bölderna och såren, och det var mycket läkande, bina producerar detta klabbvax av honung och av det var som de själva använde, samt av kåda, som de hämta från olika träslag. Användandet av klabbvax som salva upphörde i början av 1900-talet, när det blev allmänt med särsaker i handeln.

Till ljus har inte vax använts som jag känt minnas i slutet på 1800-talet, men jag hörde omtalas i min barndom av äldre personer, att man förstörde ljus av vax för att användas vid särskilt högtidliga tillfällen. Dessa varljus tillverkades på samma sätt, som man förstörde talgjuss i gårdarna, man doppade ljusvaxen i det smälta vaxet, lät den häre på stund för att svalna, doppade på nytt och fortsatte tills ljuset hade fått önskad tjocklek.

Man sålde roset till handlare i orten, som gjorde uppköp för någon större firmas räkning och det betalades på 1800-talet med cirka 2 kronor per kilo.

Omkring år 1910 bildades i denna ort en biblioteksreförning, vid föreningsens början var det 15 medlemmar, men antalet ökade betydligt under första världskrigets sista år, då man ej fick köpa böcker utan att vara medlem i en biblioteksreförning, antalet medlemmar dessa år uppgick till omkring 50 st.

Denna biblioteksreförning existerar ännu men har ej mer än 7-8 medlemmar. Under föreningsens första år anordnades kurser ganska ofta, men på de sista 30 åren har de varit mycket sällsynta.

De kontroller över biblioteken, som föreningen utövat har varit dels: kontroll över antalet innehavda biamhällen vid inköp av böcker under pensioneringstider, och dels undersökning av biblioteken för att konstatera om angivelsta förfunnits.

Föreningsverksamheten påverkade lönsamheten positivt för de medlemmar, som rationaliserade sin hushållning enligt de metoder man fick lära sig på kurserna. Samtliga medlemmar i föreningen ha erhållit en tidsning, som utkommit en gång varje månad, och såväl annonser som upplysningsartiklar ha bidragit till, att såväl kupor som redskap ha blivit ändamålsenligare.

Om man störde bina med intrång i deras kupa, utan att först ha lugnat dem med lite rök, så var det ganska säkert att man fick pistick, och hade ett litet stukit, så var det genast flera, som var färdiga att fortsätta stickningen. När bina bli arga och vilja sticka, så frambringa de ett särskilt ljud i sitt surr med vingarna och detta ljud påverkar samtliga bin i kupan, så att alla komma bli sticklystna. Bina är särskilt arga vid regn, väderlek och vid dåligt drag, samt på

hösten efter slutat drag. På våren och försom-
maren äro de i regel godmodiga, om de inte bliva
oroade eller störda, men blir att samhälle av nå-
gon anledning, stört på våren, så att kina börjat
stöka, så äro kina i detta samhälle arga under
hela sommaren och hösten. För kinnlaren var
det ganska lätt att märka när kina voro arga,
det hördes på ljudet i deras puss när de flägo,
att kina skulle påverkas av någon särskild lukt
har jag inte hört ontalas, men däremot i vest-
ade klädseln, hade man gläskläder eller vantar
av gylle, eller skinnmössa med långt hår, så slog
de alltid på och stack på detta.

Det enda medel man har använt till att lug-
na kina med, har i denna ort varit rök, antingen
tabaksrök, eller också tobaksrök i en rökprust.

På 1800-talet och långt fram på 1900-talet använde
40. man aldrig några medel mot listick, utan man drog

ut "gadden," som fick det svida. Till det gick över en sig själv.

Såsom botemedel mot reumatisk värk har
kistisk alltid ansetts vara bra, såväl förr som nu i denna tid.

Björn ha alltid uppkattat lugna personer, en
riktigt lugn och försiktig person, som handskades
varligt och sakta vid sina undersökningar i sam-
hället blev välkommen, medan däremot en
person, som hade brötten och gjorde sina under-
sökningar i en hast, alltid var bevärad av kistisk.

På 1800-talet ansågs det allmänt, att vissa perso-
ner alltid hade tur med sina björn, men man reflek-
terade ej över varför de hade denna tur, utan man
bara trodde, att det berodde på medfödd tur.

Någon särskild benämning på en dylik
person hade man inte i denna ort.

En person, som hade många björnhällen,
såväl hemma och borta hos andra personer kalla-

41. des förr alltid för "björning", denna benämning

Levor ännu kvar i denna ort, här finns en person, som har över 100 samhälle, och har dessa på Skärslätten under sommardraget, samt tar dem hem på hösten för vinterdraget, och är arkitektare, denne person kallas allmänt i orten för "bikne".

När man fick ett nytt biskäpelle genom svärning, så var man nog med att iakttaga om det var något horungdrag den första tiden, om så inte var förhållandet, så måste man fodra detta samhälle med socker, annars blir det svårt.

Med s.k. "bittebi" har det alltid varit tur, fick man en kortflugan svärm, så blev det snart mörkt i biskäpellen, på 1800-talet trodde man, att det berodde på att det var de starkaste och mest livskraftiga bina, som flög iväg när de svärmede, men verkliga förhållandet var nog
42. att annat, bina äro mycket känsliga för inavel

och när då en svärmor kom, som kanske hade
flugit flera mil, så blev det nytt liv i bigården,
och detta inverksade förmånligt på hela bigårdens
sambällen under en följd av år.

På 1800-talet hade bigubbarna allmänt den
tron, att om man flyttade ut bin till andra per-
soner, och de hade bina gemensamt, så hade man
bättre tur med dem. Det anågs förr, såväl som nu,
att det blev bättre tur med bina om man en eller
annan gång inköpte ett nytt samhälle.

Att beaktningen i denna art haft någon särskild
tro beträffande stulna bin har jag inte hört antalas.

På 1800-talet hörde jag antalas, att biägarna ej gär-
na ville säga alla ge bort något binnehäls, man trodde
allmänt, att man samtidigt sålde eller gav bort den tur,
som man förut haft med sina bin. Att det skulle
verit någon särskild tur med bin, som man fått som

43. göva har jag aldrig hört antalas.

Några speciala öfverdrar vid en biägaras
död ha säkerligen aldrig förekommit i denna ort.

Att turen gick kort när "bikuben" dog var
en allmän tes förr i denna ort. Någon särskild
ceremoni vid en biägaras begravning har jag
aldrig hört antagas, att ha förekommit i orten.

Några sammar, visor eller ordspråk, som
ha anknytning till biöktsalen kan jag ej minna mig
att jag har hört, men sammanfattning av mine
uppteckningar om biadlingen i denna ort vill jag
göra några anteckningar om den förut omnämnde
"bikuben" i denna ort Bengt Wikström, som vanligen
kallades för "hans Bengsten", han var den störste
biadlaren i denna trakt i slutet på 1800-talet och i
början av 1900-talet, han började med biadling i
slutet på 1840-talet och fortsatte till sin död på 1930-
talet. Han var den person i denna ort, som hade
44. de flesta biemhållarna gemensamt med andra personer,

han hade sin besatt 50-tal olika personer i slutet på 1800-talet. Han var begiven på "kaffe-gök", bakat med kanning i densamma, och som han gjorde besök ganska ofta på varje ställe där han hade sin, och alltid blev bjuden på "kaffegök", så blev det en verkligt mängd "kaffegökar" han drack i sin tid som "biking".

Bland befolkningen i orten hette det, att det var huvudsakligen för att få dessa kaffegökar, som han hade sin gemensamt med så många personer.